

Avedøre Holme

Lars Ellgaard · Sunday, September 11th, 1966

Af Bent Østergaard

Inddæmningen af Avedøre Holme påbegyndes 1964 og afsluttes 1966

Journalister og pressefotografer var samlet på Avedøre Holme den 1. april 1964. Det store areal fremstod dengang som en samling græsklædte småøer og sivbevoksede holme omgivet af pytter og lavvandede strandsøer. Nu skulle det inddæmmes og anvendes til industriområde. Statsminister Jens Otto Krag var tilkaldt i anledning af indvielsen og påbegyndelsen af det store dæmningsarbejde.

Efter nogle års forarbejde kunne man sætte spaden i jorden og påbegynde den praktiske udførelse af projektet. Men der var ingen spade til statsministeren. Med overlæg udelod man netop det redskab, der normalt anvendes ved en sådan begivenhed. Tidligere tiders brug af skovl, spade og tipvogne ved større entreprenørarbejder som fx den nærliggende Vestvold, anlagt 80 år tidligere, var nu helt passe. Inddæmningen skulle foregå ved maskinkraft.

To år efter var projektet afsluttet. 1. juni 1966 blev det store inddæmmede område afleveret til byggeri.

35-året herfor kan passende benyttes til at; fortælle historien om det, der blev kaldt Danmarks største industrianlæg.

Avedøre Holme før inddæmningen

Gennem århundreder havde Avedøre Holme tjent til sommergræsning for landsbybeboernes kvæg. Om nätterne kunne man undertiden skimte de blålilla lys fra lygtemændene, gasdunster slog op fra den sumpede engbund. Storkene spadserede omkring og hapsede frøer med deres lange næb. 1. aug., når jagten gik ind, ankom jægerne og plaffede løs - undertiden det meste af natten. Vildænder, blishøns og brushaner måtte lade livet. De bortkastede patronhylstre var samleobjekter for Avedøres drenge. Børnene havde også stor fornøjelse af området, når isen lagde sig mellem Holmene og i nogle vintre muliggjorde en fodrejse fra Avedøre til Amager.

Amager ændrede facon. Øens kystlinje blev flyttet vestover og kom tættere Avedøre, da inddæmningen af det fladvandede område langs Kalveboderne blev påbegyndt i 1935.

Avedøre Holme henlå som et fredeligt naturområde kun 10 km fra Hovedstaden. Under 2. Verdenskrig pegede et udvalg i 1944 på de muligheder, der frembød sig ved en inddæmning af disse "vandlidende områder", som man noget uskånsomt karakteriserede denne skønne kystlinje.

Landsforeningen Dansk Arbejde gik efter 2. verdenskrig aktivt ind for en inddæmning af Holmene. Kunne der skaffes billige industrigrunde her så tæt ved København, kunne der også blive mulighed for tusinder af arbejdspladser.

"Avedøreudvalget " nedsættes 1960 til planlægning af indudtriområde på Holmene

Efter nogle forundersøgelser, der viste lovende udsigter, teknisk og økonomisk, omkring et sådant projekt, nedsattes i 1960 det såkaldte Avedøreudvalg (Arbejdsudvalget for Avedøreprojektet) - Udover Dansk Arbejdes Københavnsudvalg bestod det af repræsentanter for Industrirådet, ingeniørfirmaet Kampsax, der skulle være teknisk rådgiver, samt Glostrup Kommune. To år efter tiltrådte også en repræsentant for Hvidovre Kommune.

95 % af det berørte areal hørte i kommunal henseende til Glostrup, der dengang bestod af to adskilte områder - foruden den nordlige stationsby også Avedøre - lokaliteten fra landsbyen i nord til kysten ved Køge Bugt.

Arbejdsudvalget gennemgik de udarbejdede skitser og forslag. Det sendte en ansøgning til Ministeriet for offentlige Arbejder om tilladelse til inddæmning af Avedøre Holme. Ministeren, Kaj Lindberg, gik ind for tanken, og 27. marts 1963 forelå den kongelige bevilling med Frederik 9. s signatur- den første af sin art til erhvervsformål.

Med omgivende landarealer omfattede planen 450 ha - et område på størrelse med det gamle København inden for voldene.

Avedøre-udvalget gik i gang med arbejdet. Efter forhandlinger - med lodsejerne blev de enkelte parceller købt, om end en enkelt grundejerforening i Avedøre beholdt rådigheden over en del af det rekreative område, der nu hedder Mågeparken.

Udgifterne til inddæmningen skulle skaffes ved forudgående salg af de kommende industrigrunde. Udvalget lagde her et usædvanligt forretningstalent for dagen, idet man forlods solgte, ikke blot de jordfaste holme, men også søterritoriet til interesserede Liebhaveere.

Udvalget udbød de kommende grunde meget billigt, 30-40 kr. pr m² . Til gengæld måtte de ikke senere hen videresælges med fortjeneste, og de første 60 % af køberne skulle hæfte for det usolgte restareal.

Udvalget skulle sikre, at projektet var økonomisk bæredygtigt, inden man gik i gang med inddæmningen. En del virksomheder slog til og sikrede sig ret store friarealer som en ressource, der eventuelt senere kunne afhændes. Der blev lidt drama i luften, da udløbsdatoen i oktober 1963 for tegningen af grunde nærmede sig. For at sikre projektet opkøbte Glostrup Kommune og Kampsax nu betydelige arealer. Det havde

ikke været nødvendigt, for mange købere ventede med tilsagn til selve skæringsdagen. Men økonomien var nu til overmål sikret, og så kunne projektet gå i gang. En fantastisk sag, siger direktør Ernst Klæbel, der dengang repræsenterede Industrirådet i udvalget.

Om projektets gennemførelse og infrastruktur

Om projektet beretter civilingeniør Mogens Kierulff fra Kampsax, at man oprindeligt havde tænkt sig at tilvejebringe industriarealer ved en opfyldning med indpumpet sand. Firmaets adgang til projektet var kommet i stand, fordi det ejede en sandsuger, og derfor stadig var på udkig efter opgaver til denne.

Da projektet nærmede sig sin realisation, tog Kampsax fat på et nærmere studie heraf, og det viste sig at være langt billigere at anvende den hollandske polder-metode.

Dette består i, at man opbygger en dæmning rundt om de lavvandede områder, som man vil inddæmme og derpå tørlægges dem ved at pumpe vandet bort.

For den permanente tørlægning af arealerne etableres et netværk af kanaler i området og en pumpestation, der automatisk bringes i funktion, når vandstanden i kanalerne har nået en forud fastlagt højde.

Køb og transport af de meget store mængder jord og fyld, som dæmningsarbejdet krævede, kunne blive en kostbar affære, men Kampsax henvendte sig til de mange udgravningsarbejder i Storkøbenhavn, hvor man havde problemer med at slippe af med det opgravede materiale. To modsat rettede behov kunne således udlignes - endda til forærringspris. Uden betaling fra Kampsax bortset fra et par håndøl til chaufførerne som påskønnelse, lod vognmændene deres overskudsjord transportere ud på dæmningen.

Arbejdet begyndte fra de to yderfløje ved kysten for så i løbet af sommermånederne at vokse ud i Sundet og sluttelig mødes på midten. - "Man bad i sin aftenbøn hver aften mod storm og ulykker", siger Ernst Klæbel. Vejret artede sig, de to volde mødtes, og en lagune var indrammet. Avedøre Holme kunne derefter tørlægges.

Som indvielsen symboliserede ved statsministerens håndtering af gravkoen, så blev inddæmningen gennemført med et beskedent arbejdskraftforbrug - men med en formidabel maskinpark og få beskæftigede, 125-150 mand om dagen.

Byggemodningen krævede naturligvis mere arbejdskraft. Tunge lastbiler kørte til rædsel for forældre og lærere direkte forbi Avedøre Skole og videre ud til Holmene. De mange regnvejrperioder sommeren 1965 drillede entreprenørerne, men vejene blev asfalteret, kloakering og el-ledninger mv. etableret.

Navneendelserne på de nye veje blev -holmen. Ud fra den langtrukne Stamholmen førtes Helseholmen, Valseholmen, Hammerholmen, Jernholmen m. fl. Industrivirksomhederne satte således deres præg på navngivningen.

Mange af ejerne havde købt rigeligt med plads, og der var ikke vedtaget klausuler om ensartethed i byggeriets udformning, som det var tilfældet for det lidt tidligere industriområde i Herstedøster nord for Amtssygehuset i Glostrup. Derfor fik Avedøre Holme fra begyndelsen en meget spredt bebyggelse med mange forskellige udformninger. Bebyggelsen blev dog holdt sammen af grønne parkeringsbælter langs

vejene.

Vegetationen groede op langsomt på grund af jordens saltindhold. Det blev koldt at være vinduespudser på de store facader i de yderste rækker, når storm og havgus stod ind fra Køge Bugt.

Infrastrukturen forbedres

Arbejdet med projektet affødte et hav af møder mellem samarbejdsparterne. Stadsingeniørerne i Glostrup og Hvidovre gik fint i spand, da de var gamle studiekammerater. Men erhvervslivets repræsentanter kunne godt blive noget utålmodige over mødefrekvensen og tidsforbruget hertil. De mindes dog med stor glæde samarbejdet med Glostrups stadsingeniør Helge Pedersen og hans yngre bisidder, civilingeniør Poul Jørgensen.

De to Glostrupingeniører sikrede, at industribebyggelsen blev holdt adskilt fra parcelhusbyggeriet i Avedøre af det brede, grønne bælte, Mågeparken.

De trafikale forbindelser til det ubeboede område var i begyndelsen ret utilstrækkelige. For at lette omkostningerne for bygherrerne til transport af arbejdskraften, betalte foreningen et tilskud til DSB-busserne og Hvidovre rutebiler, som så kunne påtage sig personbefordringen til og fra arbejdspladsen morgen og aften.

Den længe ventede Køge Bugtjernbanes første etape med foreløbig endestation i Vallensbæk kunne først indvies i 1972. De oprindelige planer for Vestmotorvejen tilsigtede linjeføring gennem villabebyggelsen i det sydlige Avedøre. I stedet blev motorvejen ført gennem Holmene med broforbindelse over Sorte Rende til Amager.

Bøje Nielsens Kontorhus

I forbindelse med dette anlæg og hovedtilkørselslinjen Avedøre Havnevej, der blev anlagt i skellinjen mellem Avedøre og Hvidovre, fik den kendte byggematador Bøje Nielsen ideen til Danmarks største kontorhus, der skulle spænde over Havnevejen og danne en formidabel port til Holmene. Huset skulle ikke blot rumme kontorer, men også butikker, restauranter, undervisningslokaler etc. Byggeriet blev sat i gang 1980/81. Byggematadoren, der var mangemillionær, havde store visioner omkring sit center. Han fulgte arbejdet med egen helikopterforbindelse fra sin bopæl i Næstved. På Holmene havde han en privat grund til landingsbane. Et lokalt sagn ville også vide, at Bøje Nielsen i højhuset havde indrettet en privat suite med badeværelse, hvor haner og rør var af guld. Det mægtige anlæg blev gennemført, men økonomien bag det holdt ikke, og Kreditforeningen Danmark, der velvilligt havde ydet lån til foretagendet, måtte selv overtage huset på en tvangsauktion oktober 1982.

Allerede oliekrisen i 1973 og dens eftervirkninger havde medført en økonomisk afmatning. Derfor foregik udbygningen efterhånden mere trægt, end iværksætterne havde forestillet sig i de optimistiske 60ere.

Fjernvarmecentralen Avedøre Holme

Men planerne for byggemodningen blev realiseret. Da den første virksomhed på Avedøre Holme blev etableret i 1967, var **Fjernvarmecentralen Avedøre Holme** endnu ikke færdig. Men en interimistisk dampkedel, placeret i et blikskur, sørgede for det fornødne.

Nu er det udbyggede varmekværk med den kunstnerisk udsmykkede skorsten et af områdets seværdigheder.

Spildevandscenter Avedøre og Avedøreværket

Spildevandsproblemet skulle løses ved, at industriens afløb blev blandet op og rensat sammen med huspildevand fra bebyggelserne på Vestegnen. Derfor indgik Foreningen et samarbejde med ni kommuner, der nu fik mulighed for en kraftig modernisering af deres spildevandsproblemer. En fælles kloakføring skulle ledes til Holmene, renses og føres ud i Sundet.

Ingeniør Poul Jørgensen, Glostrup, fortæller, at da nogle store cementrør, mere end mandshøje i diameter, var nedlagt og koblet sammen, skulle de inden tildækningen kontrolleres for utætheder i sammenføjningerne. I stedet for at følge sædvane og lede vand gennem rørene, fik en af entreprenørens medarbejdere den lyse ide at fylde udgravningen med vand. Så kunne han selv vandre gennem rørledningen for at overvåge eventuelle lækager. Men vandets opdrift løftede de tunge rør op, sammenføjningerne brast, og vandet fossede ind.

I det fælleskommunalt ejede **Spildevandscenter Avedøre** gennemgår spildevandet både en mekanisk, biologisk og kemisk rensning, inden det ledes ud i Sundet gennem en 1 km lang rørledning. Spildevandcentret står for afledning af spildevand fra 250.000 borgere og virksomheder

Fra motorvejen, Gl. Køge Landevej og Køge Bugt Strandpark ses spildevandscenterets rådnetanke, de fire skinnende sølvæg. Arkitekten har bevidst valgt denne udformning, der ikke var nødvendig for selve rensprocessen, men giver anlægget dets specielle særpræg.

Anlægget er placeret på den senere tørlægninger i 1970erne og 80erne uden for den gamle dæmning. På dette areal ligger også AV Miljø samt det arkitektonisk spændende og meget markante **Avedøreværk** – et af verdens mest effektive kraftvarmekværker, der producerer el og giver fjernvarme til store dele af Sjælland.

Udbygningen af Avedøre Holme blev udtænkt og etableret særdeles målbevidst. Den havde politisk medvind og kunne støtte sig på mediernes velvillige bevågenhed.

Meget gik anderledes, end initiativtagerne havde kunnet forestille sig. Den overordnede udbygning af hele Køge Bugt-området berørte og forrykkede billedet. Glostrup Kommune, der samtidig havde været stærkt engageret i planlægning og anlæg af den nærliggende Avedøre Stationsby, måtte ved en kommunesammenlægning i 1974/75 afgive hele Avedøre-området til Hvidovre

Kommune.

Men mange firmaer på det inddigede areal har nu navnet Avedøre på deres brevhoved – et stednavn, som således er blevet verdenskendt – til trods for, at det indeholder nogle vokaler, der i sammenhæng ikke umiddelbart kan udtales på de store verdenssprog.

Kilder:

Dansk Arbejdes medlemsblad april 1966, 1967,1968

Erhvervsbladet, januar 1981

Poul Erik Skriver: Byerne langs Køge Bugt 1984

Stig Andersen og Mogens Rubinstein: Bogen om Bøje Nielsen 1992

desuden mundtlige meddelelser af:

Direktør Otto Bernhardt

Civilingeniør Poul Jørgensen

Civilingeniør Mogens Kierulff

Direktør, cand.jur. Otto Klæbel

Driftsleder Poul B. Mikkelsen

This entry was posted on Sunday, September 11th, 1966 at 9:25 am and is filed under
You can follow any responses to this entry through the [Comments \(RSS\)](#) feed. Both
comments and pings are currently closed.